

Hayat Bilgisi Dersinde Çocuk Hakları Eğitimi: Bir İhtiyaç Analizi Çalışması[†]

Child Rights Education in Life Studies Course: A Needs Analysis

Esra Nur TUNÇ*

İrem PAMUK**

Öz

Çocuklar, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile güvence altına alınan birtakım haklara sahiptir. Bu hakların öğretilmesinde tüm paydaşların sorumluluğu vardır. Okul döneminde de Hayat Bilgisi dersi kapsamında çocuklara hakları öğretilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Bitlis ilindeki bir ilkokulda öğrenim gören 3. sınıf öğrencileri ile Hayat Bilgisi dersinde çocuk haklarına dair bir eğitim programı geliştirmeden önce ihtiyaç analizi çalışması yapmaktır. Bu çalışma, nitel araştırma türlerinden durum çalışması desenine göre yürütülmüştür. Çalışma 25 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın veri toplama aracı olarak Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Çalışmanın verileri MAXQDA nitel veri analiz programı aracılığıyla betimsel analiz ve içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Öğrencilerin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları tespit edebilmek için karşılaştırmalar yapılarak kategoriler oluşturulmuştur. Bu çalışmada ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin hak ve çocuk haklarına yönelik bilgileri ile sahip olduklarını düşündükleri hakları ve kullanamadıkları haklarına yönelik farkındalıkları belirlenmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin hak ve çocuk hakları kavramlarına benzer tanımlamalar yaptığı belirlenmiştir. Öğrencilerin bir kısmının oyun oynama ve eğitim hakkına sahip olduğunu ifade ettiği de çalışmanın sonuçları arasındadır. Bu çalışma sonucunda bütüncül bir çocuk hakları eğitimine ihtiyaçları olduğu ortaya çıkmıştır. İhtiyaca yönelik çocuk hakları eğitim programının tasarlanıp uygulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Hakları, İhtiyaç Analizi, Çocuk Hakları Eğitimi, Hayat Bilgisi.

Abstract

The Convention on the Rights of the Child guarantees specific rights for children. All stakeholders share the responsibility of teaching these rights. In the Life Studies course, children are educated about their rights during school. This study aimed to conduct a needs analysis with 3rd grade students in Bitlis, prior to developing a children's rights education program in the Life Sciences

[†] Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

* Arş. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis, Türkiye, e-posta: entunc@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8459-136X. (Sorumlu Yazar /Corresponding Author).

** Doç. Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, e-posta: irem.pamuk@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9214-6044.

Geliş Tarihi/ Submitted Date: 02.01.2023

Kabul Tarihi/ Accepted Date: 13.04.2023

Online Yayın Tarihi/ Published Online Date: 30.06.2023

Atıf-Reference: Tunç, E. N. & Pamuk, İ. (2023). Hayat bilgisi dersinde çocuk hakları: Bir ihtiyaç analizi çalışması. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 50-63.

This article checked by

course. The study followed a qualitative case study approach and involved 25 students. Data was collected using a Semi-Structured Interview Form and analyzed using MAXQDA for descriptive and content analysis. By comparing and categorizing students' views, similarities and differences were identified. The study revealed that the students shared similar definitions of rights and children's rights. Some students emphasized their rights to play games and receive education. The findings underscored the importance of a comprehensive child rights education program, suggesting the need for design and implementation based on specific requirements.

Keywords: Children's Rights, Needs Analysis, Child Rights Education, Life Studies

Giriş

Toplumun nüfusunun büyük bir kısmını oluşturan çocukların değeri ve toplumların geleceğindeki önemi tartışılmazdır. Toplumun geleceğinin şekillenmesinde önemli role sahip olan çocuklar, çocukluk döneminde kendilerini ve yeteneklerini geliştirip, bilgi ve donanım sahibi olurlarsa yaşadıkları toplumun da gelişimine katkı sağlarlar. Devletler de kalkınmak ve ileri gitmek istiyorlarsa çocukların yeteneklerine ve gelişimlerine, güvenli ortamda yaşamasına özen göstermek zorundadır. Sözleşme ile güvence altına alınan çocuk hakları bunun öncüsü olmaktadır. Kendi haklarının bilincinde olan çocuklar sorumluluk sahibi birey olmaktadır. Bu sebeple hükümetlerin ve toplumların da çocuklara kendi haklarını öğretme konusunda sorumlulukları vardır. Çocuklar haklarını okul döneminde özellikle Hayat Bilgisi dersi kapsamında öğrenmektedir. Bu nedenle bu ders kapsamında etkili ve verimli bir eğitim programının tasarlanması önemlidir.

0-18 yaş grubunu oluşturan çocuklara bakış açısı zamanla değişim göstererek çocuklara verilen değer artmıştır. Çocuklara verilen değer artması ile ülkelerin gelişmişlik düzeylerinde de değişim gözlenmiştir. Başka bir ifadeyle; çocuklara verilen değer arttıkça ülkelerin de gelişmişlik düzeyleri artmaktadır (Çarıkçı, 2019). 0-18 yaş aralığını kapsayan çocukluk dönemine dair yapılan tanımlamalarda zaman içerisinde değişiklikler olmuştur. Bu değişiklik çocuklara verilen değer artmasına, çocukların yetişkinlerden farklı birey olmasına ve çocukların kendilerine özgü düşünce ve özelliklere sahip olmasına katkıda bulunmuştur (Koçak, 2001).

Çocuğa verilen değer artması çocuk haklarına da yansımıştır. İnsan haklarını temel alarak çocukların sahip olduğu yetki ve kazançların yanında, çocukların iyi olma halinin göz önünde bulundurulması çocuk hakları olarak tanımlanmaktadır (Uçuş, 2013). 19. yüzyılda çocukların yetişkinlerden farklı istek ve ihtiyaçlarının olduğunu fark edilmesi ile çocuk hakları ile ilgili gelişmeler de yaşanmıştır. Çocuk hakları, çocukların özgürlüklerinin korunarak çocukları duygusal, fiziksel, sosyal ve ahlaki gelişimi alanlarında katkıda bulunmak olarak tanımlanmaktadır (Akyüz, 2000).

ABD dışında Birleşmiş Milletler (BM) üyesi bütün ülkeler (196 ülke) sözleşmeye taraf olmuştur. Ayrıca Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) ile çocuk hakları detaylı ve bütüncül bir şekilde belirlenmiş ve güvence altına alınmıştır. ÇHS 3 bölüm ve 54 maddeden oluşmaktadır (UNICEF, 2007). Türkiye de ÇHS'yi imzalayarak ülkede çocuk haklarının uygulanması ve duyurulması konusunda yapması gereken görevleri yerine getireceğini taahhüt etmektedir. ÇHS'nin 42. maddesi de taraf ülkelerin çocuk hakları eğitimi konusunda çalışmalar yapması gerektiğini içermektedir. Çocukların sahip olduğu haklarını bilmesi ve bu haklar doğrultusunda hareket etmesi anlamını taşıyan çocuk hakları eğitimi, Peker-Ünal (2010) tarafından çocukların Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni tanıması, çocukların haklarını

hayata geçirecek bilgiye sahip olması ve çocukları haklarını kullanacakları ortamlarını oluşturması olarak ifade edilmektedir. Ayrıca çocukların kendileri ile ilgili verilen kararlarda fikirlerinin alınmasının sahip olduğu hakları kullanmaları ve benimsemelerinde etkili olmaktadır. Pamuk'un (2020) da ifade ettiği gibi ÇHS'nin 42. maddesi uyarınca Sözleşme'ye uygun bir çocuk hakları eğitiminin gerçekleştirilmesi ve eğitim ortamının da bu çerçevede tasarlanması çocukların hak ve sorumluluklarını öğrenmelerinde katkılar sunar. Çocuk hakları eğitimi ve çocuk hakları temelli uygulamalar, çocukların sahip oldukları hakları benimsemelerinde ve kullanmalarında, kararlara katılmalarında da etkili olacaktır.

Covell, Howe & Mcneil (2010) tarafından yapılan çalışmada iki okulda uygulanan çocuk hakları eğitimi incelenerek çocuk hakları eğitiminin değeri, önemi ve faydası vurgulanmıştır. Ayrıca verimli ve uzun vadeli bir çocuk hakları eğitim programının nasıl olması gerektiğini okullarda uygulanan programlardan örnekler vererek göstermişlerdir. Covell, Howe & Polegato (2011) tarafından yapılan çalışmada çocuk hakları eğitiminin dezavantajlı çocukların sosyal gelişim alanlarına etkisini incelemeyi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda üç okuldaki (bu okullar dezavantajlı, nispeten avantajlı ve avantajlı olarak nitelendirilmişlerdir) 6.sınıf öğrencilerinin çocuk hakları eğitimine ilişkin verilerini ele almışlardır. Araştırma sonuçlarında ise çocuk hakları eğitimi konusunda avantajlı sayılan öğrencilerin daha yüksek düzeyde okul bağlılığı gösterdikleri, daha az sosyal sorunları olduğu, daha fazla iyimser oldukları ve daha olumlu benlik algısına sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Smith (2007) tarafından yapılan çalışmada ise Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin önemi vurgulanarak Yeni Zelanda'da uygulanan erken çocukluk eğitimi müfredatında yer alan çocuk hakları eğitiminin uygulanmasının gerekliliği ifade edilmiştir.

İlkokulda Hayat Bilgisi dersi çocuklara hayata ilişkin temel beceriler ve değerler kazandırarak onların kişisel ve sosyal gelişimlerine ve kendilerini gerçekleştirmelerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca Hayat Bilgisi dersi, çocuklara çocuk haklarının öğretilmesinde de önemli roledir (Güven & Kaymakçı, 2016). Çocukların kendi haklarını, yaşamın önemli gelişim basamağı olan okul döneminde uygulanan etkili ve verimli bir çocuk hakları eğitimi ile kavraması, ileride kendi hakları ile ilgili farkındalık sahibi bireyler yetiştirilmesinde önemli bir adım olacaktır. Bu çalışmada çocuk haklarına dair bir eğitim programı geliştirilmeden önce programın ilk aşaması olan ihtiyaç analizi çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, Bitlis ilindeki bir ilkokulda öğrenim gören 3. sınıf öğrencilerinin, Çocuk Hakları Eğitimi Programına yönelik eğitim ihtiyaçlarını belirlemektir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, ilkokul 3.sınıf öğrencilerinin çocuk hakları konusunda ihtiyaçlarını ortaya koyarak, çocuk hakları ile ilgili hazırlanacak olan eğitim programının konu başlıklarının ve eğitim içeriğinin belirlenmesinde yol gösterici olacaktır. Bu çalışma ile çocuk hakları eğitiminin önemi de vurgulanarak çocuk hakları eğitim programı geliştirmeye yönelik yapılacak bir çalışmaya zemin hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda çalışmanın problem cümlesini "İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin hak ve çocuk haklarına ilişkin bilgi ve farkındalıkları nasıldır?" sorusu oluşturmaktadır. Bu genel problem cümlesi doğrultusunda çalışmanın alt problem cümleleri şunlardır:

1. İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin genel olarak hak kavramına yönelik farkındalıkları nasıldır?

2. İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin genel olarak çocuk haklarına yönelik farkındalıkları nasıldır?

3. İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin sahip olduklarını düşündükleri haklara yönelik farkındalıkları nasıldır?

4. İlkokul 3. sınıf öğrencileri sahip olduğu hangi hakları kullanamadıklarına yönelik farkındalıkları nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, ilkököl 3.sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına dair bilgi ve farkındalıklarını ortaya çıkarmayı amaçladığı için nitel araştırma türlerinden durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Durum çalışması, daha fazla durum ya da olayı açıklamak amacıyla tek bir durum ya da olayın gözlemler, dokümanlar, raporlar, görsel-ışitsel materyaller ile derinlemesine boylamsal olarak bakıldığı bir nitel araştırma desendir (Creswell, 2007). Durum çalışması, sosyal alanda bilimsel çalışma yapmanın çeşitli yollarından biridir. Ayrıca durum çalışması kendi içinde altı türde ele alınmaktadır. Bu çalışmada, keşfetmeye dayalı durum çalışması türü (exploratory case studies) benimsenmiştir. Keşfetmeye dayalı durum çalışmalarında programın işleyişi, amaçları ve sonuçları hakkında bir belirsizlik yer almaktadır (Davey, 2009).

Bu doğrultuda bu çalışmada hazırlanması planlanan çocuk hakları eğitim programının ihtiyaçlarını belirlemek adına çalışma grubunun çocuk haklarına ilişkin bilgi ve farkındalıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Bitlis'te bir ilkökölde öğrenim gören 3.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemleri içinde yer alan kolay ulaşılabilir durum örnekleme çerçevesinde belirlenmiştir. Bu yöntemde araştırmacı, erişilmesi kolay olan bir çalışma grubu seçer (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu örnekleme yöntemi ile çalışmaya hız katmak ve veri toplamada kolaylık sağlamak amaçlanmıştır. Bu çalışmada 25 öğrenci ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların isimleri kullanılmadan Ö1- Ö25 olmak üzere kodlar verilmiştir. Katılımcı öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Değişkenler		f
Cinsiyet	Kız	10
	Erkek	15
	Toplam	25
Yaş	8	2
	9	15
	10	8
	Toplam	25
Baba Öğrenim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	1
	İlkokul	6
	Ortaokul	3
	Lise	1
	Önlisans	6

	Lisans	4
	Yüksek Lisans ve Üstü	4
	Toplam	25
Anne Öğrenim Düzey	Okur Yazar Değil	0
	İlkokul	11
	Ortaokul	3
	Lise	4
	Önlisans	4
	Lisans	2
	Yüksek Lisans ve Üstü	1
	Toplam	25
Baba Meslek	Polis-Asker	4
	Sağlık Personeli	3
	Memur	6
	Esnaf	8
	Şoför	4
	Toplam	25
Anne Meslek	Ev Hanımı	25
	Toplam	25
Kardeş Sayısı	Kardeş Sahibi Değil	1
	1	6
	2	3
	3	6
	4 ve daha fazla	9
	Toplam	25
Kardeşler Arası Sıra	Kardeş Sahibi Değil	1
	1	5
	2	5
	3	12
	4 ve daha fazla	2
	Toplam	25

Tablo 1: Katılımcı Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler.

Tablo incelendiğinde çalışma grubunda yer alan katılımcıların 15'nin erkek 10'unun ise kız çocuğu olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşlarına bakıldığında, çoğu öğrencinin (f=15) 9 yaşında olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların babaların en fazla ilkokul ve önlisans mezunu olduğu (f=6) ve esnaf mesleğine sahip olduğu (f=8); annelerinin çoğunun ise (f=11) ilkokul mezunu olduğu ve bütün annelerin ev hanımı mesleğine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların neredeyse yarısının (f=9) 4 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu ve kardeşler arasındaki sıralarının 3 olduğu (f=12) görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, ilkokul 3.sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına dair bilgi ve farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Görüşme formu, araştırmacılar tarafından hazırlanan hak kavramının tanımına, çocuk hakları kavramının tanımına, çocukların hangi haklara sahip olduklarına ve çocukların sahip olup da kullanamadıkları hakların neler olduğuna yönelik dört adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme soruları hazırlanırken soruların basit bir dille yazılarak anlaşılır olması ve yönlendirilmeye açık soruların yer almaması ilkelerine dikkat edilmiştir (Yıldırım & Şimşek,

2013). Görüşme soruları hazırlanırken çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin sınıf öğretmeninden destek alınarak, öğrencilerin akademik düzeyleri hakkında bilgi alınmıştır. Böylece öğrencilerin akademik düzeyleri göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmacıların hazırladığı açık uçlu sorular, Çocuk Gelişimi, Sosyal Hizmet ve Tarih Eğitimi alanında doçent olan üç öğretim üyesinin görüş ve önerilerine sunulularak içerik, dil ve uygunluğu açısından kontrolü sağlanmıştır. Yapılan düzenleme ve öneriler doğrultusunda açık uçlu sorulara son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri yüz yüze görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara çalışmanın amacı açıklanarak yazılı onamları alınmıştır. Sonrasında ise çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşme öncesinde hazırlanan sorular dışında ayrıntılı bilgiye ulaşmak için ek soruların da sorulabileceği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel; 2012). Bu çerçevede katılımcıların görüşlerini daha iyi ve anlaşılır bir biçimde ortaya koymalarına yardımcı olmak üzere sonda sorular yöneltilmiştir. Araştırmacı görüşmeye başlamadan önce görüşmenin gerçekleşeceği sınıfın sınıf öğretmenin dersine girip öğrenciler ile tanışmış ve samimi bir ilişki kurmuştur. Görüşme sorularının öğrencilere herhangi bir yaptırımın getirmeyeceğini de aktararak öğrencilerin şeffaf olmasına olanak sağlamıştır. Görüşme sohbet tarzında yürütülmüş olup zaman konusunda esneklik sağlanarak herhangi bir sıkıntı yaşanmamıştır. Görüşme yapılırken çalışma grubunun izni dahilinde görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşmeler tamamlandıktan sonra elde edilen veriler, araştırmacı tarafından deşifre edilerek Word dosyası biçiminde yazılı metin haline getirilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler A4 formatında tek satır aralıklı toplam 25 sayfa olmuştur.

Verilerin Kodlanması ve Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde, MAXQDA nitel veri analiz programı kullanılarak betimsel analiz ve içerik analizinden faydalanılmıştır. Verilerin analizi aşamasında bilgisayar programlarından yararlanılması çalışmanın güvenilirliğini arttırmada ve çalışmacıya verilerin analizi noktasında kolaylık sağlamada olumlu rol oynamaktadır (Silverman, 2010). Araştırmacılar, betimsel analize çalışmak istedikleri farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edebilmeleri için sıklıkla başvurumaktadırlar (Büyüköztürk vd., 2008). İçerik analizi ise verileri özetleme, karşılaştırma yapma veya başka bir biçime dönüştürme aracı olarak kullanılmaktadır (Smith, 1975). Veriler kodlanmadan önce araştırmacılar tarafından defalarca okunmuştur. Okumalar tamamlandıktan sonra kodlama şeması geliştirilmiştir. İçerik analizi çerçevesinde veriler ana şemalara ayrılarak kodlama yapılmıştır (Berg & Lune, 2017). Bulgular kısmının yazımında katılımcıların cevaplarından birebir alıntılar yapılmıştır. Frekansları belirten betimsel analiz tabloları oluşturularak bulgular kısmında sunulmuştur.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin yapılan betimsel analiz ve içerik analizi sonuçları, alt problemler çerçevesinde sunulmuştur.

İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Genel Olarak Hak Kavramına Yönelik Farkındalıkları

İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin genel olarak hak kavramına yönelik bilgi ve farkındalıklarının nasıl olduğuna dair verdikleri cevapların tablosu Tablo 2’de yer almaktadır.

Tema	Katılımcılar	f
Örnek temelli tanımlama	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö15	6
Eylem temelli tanımlama	Ö1, Ö9, Ö12, Ö21	4
Bilmediğini ifade edenler	Ö3, Ö6, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, 25	15
Toplam		25

Tablo 2: İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Genel Olarak Hak Kavramına Yönelik Farkındalıkları.

Hak kavramına yönelik farkındalık tablosunda görüldüğü üzere öğrenciler, hakkın tanımını yapamamış olsalar da hak kavramının ne olduğunu örnekler üzerinden ve eylemler üzerinden açıklamaya çalışmışlardır.

Örnek temelli yapılan tanımlamada özgürlük kavramı ön plandadır. Katılımcılardan Ö2 hakkı şu şekilde ifade etmektedir: “İnsanın özgür olmasıdır.” Ö15 de: “Özgür olmaktır.” şeklinde tanımlama yapmıştır. Benzer biçimde Ö4: “Hak, insanların yapabildiği ve yapmaya özgür olduğu şeylerdir.” derken Ö5 de: “Hak, insanların birbirine verdiği özgürlüktür.” diyerek Ö15’e katılmışlardır. Ö7 de bu duruma katılmakla beraber diğer insanların haklarının da korunması ile ilgili şu sözleri aktarmaktadır: “Hak insanlara zarar vermeden bir şeyler yapabileme özgürlüğüdür.” Ayrıca Ö8 de bu soruya: “İnsanların yapmaya özgür olduğu şeylerdir.” demiştir.

Diğer taraftan hakkı eylem temelli tanımlayan öğrencilerin hak sahibi olmayı bir eylem olarak görmekteirler. Ö1 hakkı: “Yani birisine böyle hak veriyorsun.” şeklinde tanımlarken Ö9 da benzer şekilde: “Birisine hak vermek.” şeklinde tanımlamıştır. Ö21 ise Ö9 ile aynı şekilde hak ile ilgili: “Birisine hak vermek.” şeklinde tanımlama yapmıştır. Ö12 ise: “Mesela bir şeyleri hak etmemizdir.” şeklinde tanımlama yapmıştır.

Katılımcıların yarısından fazlası (f=15) ise hakkın tanımına dair “Bilmiyorum” cevabını vermişlerdir. İhtiyaç analizi çalışmalarında katılımcıların bilmeme hali oldukça kıymetlidir. Bu durum araştırmacılar tarafından göz önünde bulundurularak eğitim programının hazırlanması amaçlanmıştır.

İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Genel Olarak Çocuk Hakları Kavramına Yönelik Farkındalıkları

İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin genel olarak çocuk hakları kavramına yönelik farkındalıklarının nasıl olduğuna dair verdikleri cevapların tablosu Tablo 3’te yer almaktadır.

Tema	Katılımcılar	f
Örnek temelli tanımlama	Ö2, Ö7, Ö8, Ö15	4
Eylem temelli tanımlama	Ö21	1

Bilmediğini ifade edenler	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	20
Toplam		25

Tablo 3: İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Genel Olarak Çocuk Hakları Kavramına Yönelik Farkındalıkları.

Çocuk hakları kavramının tanımına dair betimsel analiz tablosundan anlaşıldığı üzere, katılımcılar çocuk haklarına dair bir tanım yapamamış olsalar da örnekler üzerinden ve eylemler üzerinden açıklamaya çalışmışlardır. Başka bir ifadeyle, tabloda yer alan temalar incelendiğinde iki farklı temanın ortaya çıktığı ve bunların da örnek temelli tanımlama ve eylem temelli tanımlama olduğu görülmektedir.

Katılımcılardan Ö2: “Çocukların özgür olması, kendilerini mutlu hissetmesi, kendi istediklerini yapabilmeleri.” cümlesiyle çocuk hakları kavramını tanımlarken örnek temelli tanımlama temasına atıf yapmıştır. Ö15 de benzer şekilde: “Çocukların özgür olmasıdır.” cümlesiyle tanımlamıştır. Ayrıca Ö7: “Çocukların yapmaya özgür olduğu şey.” cümlesiyle çocuk haklarını tanımlarken Ö8 de bu tanımlamaya katılarak çocuk haklarını: “Çocukların diğer çocuklara zarar vermeden bir şeyler yapabilme özgürlüğüdür.” cümlesiyle tanımlamışlardır. Ö21: “Çocuklara hak vermek.” şeklinde bir tanımlama yapmıştır ve bu tanımlamada eylem temelli tanımlama olduğu görülmektedir. Bu tablo incelendiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (f=20) çocuk haklarının ne olduğuna dair soruya “Bilmiyorum.” cevabını vermişlerdir.

İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Sahip Olduklarını Düşündükleri Haklara Yönelik Farkındalıkları

İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin sahip olduklarını düşündükleri haklara yönelik farkındalıklarının nasıl olduğuna dair cevaplarının tablosu Tablo 4’te verilmiştir.

Tema	Katılımcılar	f
Eğitim hakkı	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö19, Ö21	12
Oyun oynama hakkı	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö12, Ö14, Ö16, Ö18, Ö19, Ö21	11
Gelişim hakkı	Ö6, Ö15, Ö19	3
Özgürlük hakkı	Ö5, Ö8, Ö13	3
Çevre hakkı	Ö6, Ö13	2
Katılım hakkı	Ö4	1
Bilmediğini ifade edenler	Ö1, Ö9, Ö10, Ö11, Ö17, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	10
Toplam		42

*Bazı katılımcılar birden fazla yanıt vermiştir.

Tablo 4: İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Sahip Olduklarını Düşündükleri Haklara Yönelik Farkındalıkları.

Öğrencilerin sahip olduğu haklara dair betimsel analiz tablosu incelendiğinde altı temanın yer aldığı ve bu temaların eğitim hakkı, oyun oynama hakkı, gelişim hakkı, özgürlük hakkı, katılım hakkı ve çevre hakkı şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Katılımcılara “Çocukların sahip olduğu haklar nelerdir?” sorusu sorulduğunda bazı katılımcıların birden

fazla hakkı cevap olarak verdiği gözlemlenmiştir. Katılımcıların eğitim hakkı ve oyun hakkını bildikleri bazı haklardan ise hiç haberdar olmadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan Ö2: *“Eğitim alabilmeleri onların bir hakkıdır. Kitap okuyabilmeleri onların bir hakkıdır. Ders çalışabilmeleri onların bir hakkıdır.”* cümlesiyle eğitim hakkına değinmiştir. Benzer olarak Ö3: *“Oyun oynamak, ders çalışmak, biraz da telefonla oynamak.”* cevabı ile hem eğitim hakkına hem de oyun oynama hakkına değinmiştir. Ö12 de Ö3’e benzer şekilde: *“Oyun oynamak, ders çalışmak, azıcık telefonla oynamak, kitap okumak, sınavlara çalışmak.”* cevabını vererek eğitim ve oyun hakkına atıfta bulunmuştur. Ö21 de benzer şekilde: *“Eğitim, ders çalışma, biraz telefonla oynama.”* cevabı ile aynı haklara değinmiştir. Ö4 bu soruya: *“Oyun oynama ya da bilgisayarla oynama, soru cevaplama, sınav yapma, mesela bilsem sınavına girince sınav katılmak isteyip istemediğini söyleme.”* cevabı ile eğitim hakkını, oyun oynama hakkını ve katılım hakkını vurgulamıştır. Ö16 da: *“Kitap okuma, oyun oynama, ders çalışma, televizyon izleme, telefonla oynama.”* cevabı ile Ö4 ile aynı haklara vurgu yapmıştır. Ö5 ise: *“Özgürlük, oyun oynamak.”* diyerek hem oyun oynama hakkına hem de özgürlük hakkına değinmiştir. Ö6 da: *“Güzel bir ortamda yaşamak, oynamak, ödev yapmak.”* diyerek eğitim hakkını, oyun oynama hakkını ve çevre hakkını vurgulamıştır. Ö7 de benzer şekilde: *“Oyun oynamak, ders çalışmak, sınav girmek, telefonla oynamak, ödev yapmak.”* cevabını vererek çocukların eğitim ve oyun oynama hakkının olduğunu ifade etmiştir. Ö8: *“Özgür olma, eğitim alma.”* diyerek çocukların özgürlük ve eğitim hakkının olduğunu ifade etmiştir. Ö13 bu soruya: *“Doğada yaşama hakkı.”* cevabını vermiştir ve çevre hakkına değinmiştir. Ö14 de eğitim ve oyun oynama hakkına: *“Eğitim, 5 dakika telefon, kitap okuma, ödev yapma, oyun oynama.”* cümlesi ile değinmiştir. Ö15 de gelişim hakkının çocukların iyi yaşam sürebilmeleri için ihtiyaçlarının karşılanmasına değinerek: *“İstediğim ihtiyaçların alınması.”* cümlesiyle yanıt vermiştir. Ö19 da yine iyi yaşam sürebilmek için bakım ve temizliğin önemine: *“Duş almak.”* cevabını vererek vurgu yapmıştır. Ö15: *“Eğitim görmek.”* diyerek eğitim hakkının da bulunduğunu ifade etmiştir. Ö18: *“Dışarı çıkma, bahçeye çıkma, gezme.”* diyerek oyun oynama hakkının olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Ö19: *“Ders çalışma, oyun oynama, ödev yapma, kardeşiyle oynama, biraz telefonla oynama.”* cümlesi ile eğitim ve oyun oynama hakkına da değinmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun telefonla oynamaya değinmesi dikkat çekici bir bulgudur. Ö1, Ö9, Ö10, Ö11, Ö17, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24 ve Ö25 ise bu soruya *“Bilmiyorum.”* cevabını vermişlerdir.

Çocukların sahip olduğu haklara ilişkin cevapları incelendiğinde en temel hak olan yaşama hakkının sadece bir katılımcı tarafından ifade edilmesi, çocukların sahip olduğu haklar daha fazlayken birçoğuna değinilmemesi çocuk hakları ile ilgili bütüncül eğitim programlarının tasarlanıp uygulanması gerektiğini düşündürmektedir.

İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Sahip Olduğu Fakat Kullanamadığı Haklara Yönelik Farkındalıkları

Öğrencilerin sahip olduğu fakat kullanamadığı haklara ilişkin verdikleri cevapların analizleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tema	Katılımcılar	f
Oyun oynama hakkı	Ö8, Ö12, Ö19	3
Yalnızlık	Ö5	1
Olmadığını ifade edenler	Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö21	10

Bilmediğini ifade edenler	Ö3, Ö9, Ö10, Ö11, Ö17, Ö18, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	11
Toplam		25

Tablo 5: Öğrencilerin Sahip Olduğu Fakat Kullanmadığı Haklara Yönelik Farkındalıkları.

Tablo 5'te katılımcılara yöneltilen "Çocukların Sahip Olup Kullanmadığı Haklar Var Mıdır?" sorusuna verilen cevapların betimsel analiz tablosu yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere katılımcılar çocukların sahip olup kullanmadığı haklara dair iki farklı temada görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu temalar incelendiğinde oyun oynama hakkı ve yalnızlık temalarının ön plana çıktığı görülmektedir. Ö8 oyun oynama hakkından mahrum kaldığını: "Bazen oyun oynama hakkımı hiç kullanamıyorum. Dışarı çıkabilme hakkımı kullanamıyorum." cümlesiyle ifade ederken Ö12: "Evet, mesela ben bazı haklara sahip değilim. Mesela bazen annem çok fazla telefonla oynama diyor. Benim telefonla oynama hakkım var ama kullanamıyorum bazen." cümlesiyle ifade etmiştir. Ö19 da oyunun teknolojik türünden eksik kaldığını: "Evet. Telefonumun olmaması, tabletimin olmaması ve bu yüzden oyun oynayamam. Küçük olduğum için yok ama büyüdüğümde bu hakkım olacak." şeklinde ifade etmiştir. Ö5 de çocukların tek başına da aktiviteler gerçekleştirebileceğini: "Evet, tek başıma dolaşmak. Genelde parklara gitmek istiyorum ama annem yalnız gitmeme izin vermiyor." ile ifade etmiştir. On öğrenci ise "Hayır, çocuklar sahip olduğu bütün hakları kullanabilmektedir." cümlesiyle soruya bilinçli bir cevap vermemişlerdir. On bir katılımcı ise "Bilmiyorum." cevabını vererek bir fikre sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Sonuç

Çocuklar, savunmasız ve yetişkinler tarafından korunma ihtiyacı olan bireylerdir. Çocukların yaşamını sürdürdüğü zaman dilimi olan çocukluk dönemi ise hala sınırları net olarak çizilemese de doğumdan yetişkinliğe kadar olan dönem olarak ifade edilmektedir (Heywood, 2003). ÇHS ile çok sayıda hakka sahip olan çocuklara haklarının öğretilmesi gerekmektedir. Çocuk hakları eğitimi, çocukların haklarına dair bilgi edinmelerini ve farkındalıklarının sağlanmasını kapsamaktadır.

Okul döneminde Hayat Bilgisi dersi kapsamında çocuk haklarının öğretilmesi öğrencilerin çocuk haklarına duyarlılık ve farkındalık kazandırmasına katkıda bulunacaktır. Çocukların kendi haklarını yaşamın önemli gelişim basamağı olan okul döneminde uygulanan etkili ve verimli bir çocuk hakları eğitimi ile kavraması, kendi haklarından haberdar olan ve haklarının savunuculuğunu yapabilen farkındalık sahibi bireyler yetiştirilmesinde önemli bir adım olacaktır. Bakım verenlerin ve eğitimcilerin yanı sıra çocuklar da kendi haklarının neler olduklarının bilincinde olmalı ve bu haklarını kullanmalıdırlar. Çocuk hakları eğitimi ise bu noktada çocuklara destek olarak çocukların Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni tanımalarına, sahip oldukları haklarını bilmelerine ve kullanmalarına, kendilerini güvende hissetmelerine, gelişim dönemlerinin getirdiği gereksinimlerinin karşılanmasına, vatandaşlık bilincine sahip olmalarına, hoşgörü, saygı ve sevginin olduğu toplumda yetişmelerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca hak kavramını tanımalarına, sahip olduğu hak bilinci sayesinde 'birey' olarak değer hissetmelerine, toplumsal yaşama aktif olarak katılmalarına ve yaşadıkları çevreyi ve kendilerini tanıyarak kişisel özelliklerini geliştirebilmelerine, toplumsal sorunlara bilinçlilikle yaklaşım çözüm üretebilmelerine olanak sağlamaktadır (Howe & Covell, 2005). Çocukların etkili birer birey

olarak hayatlarının sağlıklı bir şekilde devam etmesi isteniyorsa çocuk hakları eğitimi olmazsa olmazdır.

Hak, hukuk düzeni tarafından kişilere tanınmış olan yetkilere bu yetkilerden yararlanılması kişinin iradesine bırakılmış olan çıkarlar olarak tanımlanabilir (Karaman-Kepenekçi & Soydan, 2008). Bu çalışmada öğrencilerin hak kavramına ilişkin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin yarısının hak kavramını tanımlayamadıkları gözlemlenirken yarısının da hak kavramını örnek ve eylem temelli şekilde aktardıkları gözlenmiştir. Benzer bir çalışma Çoban Sural & Aksoy (2021) tarafından 4. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda çalışma grubunun büyük çoğunluğunun hak kavramına yönelik bilgilerinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ruck, Keating, Abramovitch & Koegl (1998) tarafından yapılan çalışmada da bu çalışmaya benzer olarak çalışma grubunun çoğunluğu hak kavramının tanımına cevap verememiştir, cevap veren öğrenciler ise hakkı yapılan/istenen bir kavram olarak tanımlamışlardır.

Çocuk hakları tanımı sorulduğunda ise hak tanımlamasındaki benzer bir duruma rastlanmıştır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun çocuk hakları kavramının tanımını yapamadıkları, bir kısmının da örnekler üzerinden özgürlük kavramını ön plana çıkararak açıklamaya çalıştıkları, bir kısmının ise eylem odaklı açıklamaya çalıştıkları görülmüştür. Öğrencilerin, çocuk haklarının neler olduğu sorusuna verdikleri cevaplarda belirttikleri hakların Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer aldığı ancak Sözleşmede yer alan bütün haklara hakim olmadıkları görülmüştür.

Çocukların sahip olduğu haklar sorulduğunda ise en fazla eğitim hakkı ve oyun oynama hakkı cevapları verilmiştir. Ayrıca katılımcılardan bazıları gelişim hakkı, katılım hakkı, özgür olma hakkı ve yaşama hakkına değinmişlerdir. Gültekin, Gürdoğan & Balbağ (2016) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarında bu çalışmaya benzer olarak en fazla eğitim hakkı ve oyun oynama hakkına değinilmiştir. Ersoy (2011) tarafından yapılan çalışmada sonuçları da bu çalışmaya benzer bir şekilde en fazla eğitim hakkı, oyun hakkı ve eğlenme hakkının olduğu vurgulanmıştır. Covell & Howe (1999) tarafından yapılan çalışmada da çalışma grubu en fazla koruma hakkına değinerek bu çalışmanın aksine eğitim ve oyun hakkından daha az katılımcı söz etmiştir. Çoban Sural & Aksoy (2021) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin sahip olduklarını düşündükleri haklar arasında eğitim, oyun ve kültürel hakların olduğu ifade edilmiştir. Hareket, Çağlayan & Dündar (2016) tarafından yapılan çalışmada da çalışma grubu bu çalışmanın bulgusunu destekler nitelikte yanıt vermiştir. Çalışma grubunun sahip olduğu haklar sorulduğunda genel olarak eğitim, oyun ve korunma hakkına sahip olduklarını ifade etmiştir. Balaban, Çiftçi & Aydoğan (2017) ise benzer çalışmayı okul öncesi eğitim kurumuna devam eden öğrenciler ile gerçekleştirmiştir. Bu çalışma sonucunda ise öğrenciler oyun oynama, beslenme, sağlık ve eğitim haklarına sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Çocukların sahip olduğu halde kullanamadığı haklar sorulduğunda ise bazı katılımcılar sahip olup kullanamadığı haklarının olmadığını belirtirken, bazı katılımcılar istedikleri zaman ve istedikleri kadar oyun oynayamadıkları için oyun hakkını kullanamadığını ifade etmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar da yalnız olmanın da bir hak olduğunu ve istediği zaman yalnız kalamadığı, yalnız bir yerlere gidemediği için de bu haktan mahrum kaldığını ifade etmiştir.

Bu çalışma kapsamında, çocuklara hazırlanacak olan çocuk hakları eğitim programının ihtiyaç analizi yapılarak, çocukların hak, çocuk hakları, çocukların sahip olduğu haklar ve çocukların sahip olup kullanmadığı haklara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyleri ölçülmüştür. Sonuç olarak çocukların hak tanımını ve çocuk hakları tanımını yapamazken var olan bu hakları örnek ve eylem temelli açıklamaya çalıştıkları görülmüştür. Bu doğrultuda yapılan çalışmadan hareketle Çocuk Hakları Sözleşmesi temel alınarak görsel, işitsel, bedensel ve zihinsel becerilerini de destekleyen çocuk haklarını bütünsel bir yapıda irdeleyen ve açıklayan bir program tasarlanmıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi temel alınarak tüm hakların önemini vurgulayarak, hakları bütüncül şekilde ele alan Çocuk Hakları Eğitim Programı tasarlanarak uygulanması önerilmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin hak ve çocuk hakları kavramlarının tanımlarını benzer bir şekilde yaptıkları görülmüştür. Yapılacak eğitim programlarının bu farka vurgu yapması ve bu farkı hissettirecek etkinliklerin tasarlanması önerilmektedir. Ayrıca çalışma grubunun bu kavramları neden örnek temelli ve eylem temelli olarak tanımladığının nedenlerinin de araştırılması önerilmektedir. Bu çalışma sadece tek bir okulda gerçekleştirilmiştir. Bu durum çalışmanın sınırlılığını ortaya koymaktadır. Farklı okullarda farklı demografik özelliklere sahip çalışma grupları ile benzer çalışmaların aileler, öğretmenler, okul yönetimi katılımı ile yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Milli Eğitim Basımevi.
- Balaban, G. G., Çiftçi, K. & Aydoğan, Y. (2017). Çocukların çocuk haklarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Pınarcık, Ö. & Özözen Danacı, M. (Editörler), *Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi Tam Metin Kitabı*. (ss. 400- 411). Eğiten Kitap.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2017). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.
- Büyüköztürk, S., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Covell, K. & Howe, R. B. (1999). "The impact of children's rights education: A canadian study." *The International Journal of Children's Rights*, 7(2), 171- 183.
- Covell, K. Howe, R. B. & McNeil, J. K. (2010). Implementing children's human rights education in schools. *Improving Schools*, 13(2), 117-132.
- Covell, K. Howe, R. B. & Polegato, J. L. (2011). Children's human rights education as a counter to social disadvantage: A case study from England. *Educational Research*, 53(2), 193-206.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. SAGE Publications.
- Çarıkcı, S. (2019). *Çocuk hakları eğitimi programının ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları tutum ve farkındalıklarına etkisi* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Davey, L. (2009). The application of case study evaluations. *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3.

- Ersoy, A. F. (2011). İlköğretim öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin algıları. *İlköğretim Online*, 10(1), 20-39.
- Gültekin, M., Gürdoğan Bayır, Ö. & Balbağ, N. L. (2016). Haklarımız var: Çocukların gözünden çocuk hakları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(24), 971-1005.
- Güven, S. & Kaymakçı, S. (2016). 2015 Hayat Bilgisi dersi (1, 2 ve 3. sınıflar) öğretim programının tanıtımı. Güven, S. & Kaymakçı, S. (Editörler), *Hayat Bilgisi öğretimi*. (ss. 62-79). Pegem Akademi Yayınları.
- Heywood, C. (2003). *Baba bana top at!-Batı'da çocukluğun tarihi* (E. Hoşsucu, Çev.). Kitap Yayınevi.
- Howe, R. B. & Covell, K. (2005). *Empowering children: Children's rights education as a pathway to citizenship*. University of Toronto Press.
- Karagöz, Y. (2002). Liberal öğretilerde adalet, hak ve özgürlük. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 267-295.
- Karaman Kepenekçi, Y. & Soydan, T. (2008). Eğitim hakkı. Gönül Akçamete, A. & Türkkan, İ. (Editörler), *Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nde Eğitimin Çağdaş Değerlerle İrdelenmesi Çalıştayı*. (ss. 121-135). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Koçak, N. (2001). Erken çocukluk döneminde eğitim ve Türkiye'de erken çocukluk eğitiminin durumu. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(4), 45-52.
- Paker, T. (2015). Durum çalışması. Seggie, F. N. & Bayyurt, Y. (Editörler). *Nitel araştırma. Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. (ss. 119-135). Anı Yayıncılık.
- Pamuk, İ. (2020). Almanya'da toplum bilimleri (gesellschaftswissenschaften) dersinde çocuk hakları eğitimi. *Ekev Akademi Dergisi*, 84, 359-376.
- Peker-Ünal, D. (2010). *İlköğretim öğretmenlerine yönelik web tabanlı çocuk hakları eğitimi programı* [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ruck, M. D., Keating, D. P., Abramovitch, R., & Koegl, C. J. (1998). Adolescents' and children's knowledge about rights: Some evidence for how young people view rights in their own lives. *Journal of Adolescence*, 21(3) 275-289.
- Silverman, D. (2010). *Doing qualitative research: A practical hand-book*. Sage Publications.
- Smith, A. B. (2007). Children's rights and early childhood education: links to theory and advocacy. *Australasian Journal of Early Childhood*, 32(3), 1-8.
- Smith, H. W. (1975). *Strategies of socialresearch: the methodologi alı magination, prentice hall inc. englewood cliffs*. New Jersey.
- Sural, Ü. Ç., & Aksoy, N. (2021). Kamu ilkokullarında öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 343-367.
- Uçuş, Ş. (2013). *Çocuk hakları eğitimi programının hazırlanması ve değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

UNICEF. (2007). Progress for children: A World fit for children statistical review. New York, USA. https://www.unicef.org/media/86506/file/Progress_for_Children_No_6_revised.pdf.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Makale Bilgisi:

Etik Kurul Kararı: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Rektörlüğü Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 27.08.2021 tarih ve 21/573 (E-46418926-050.01.04-64565) sayılı onay kararı mevcuttur.

Destekleyen Kurum / Kuruluşlar: Herhangi bir kurum / kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkı Oranı: Birinci yazar: % 50 / İkinci Yazar: % 50.

Article Information:

Ethics Committee Approval: University of Health Sciences Hamidiye Scientific Research Ethics Committee has the approval decision dated 27.08.2021 and numbered 21/573 (E-46418926-050.01.04-64565).

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations: No support was received from any institution / organization.

Conflict of Interest: No conflict of interest.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contribution Percentage: First Author: % 50 / Second Author: / 50.